

Бр. 4/2015

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Министерство на финансите

ISSN 2367-4741

ИНДИКАТОР НА ИКОНОМИЧЕСКАТА АКТИВНОСТ В БЪЛГАРИЯ

ИНДИКАТОР НА ИКОНОМИЧЕСКАТА АКТИВНОСТ В БЪЛГАРИЯ

Бр. 4/2015

Информацията в това издание може да се ползва без специално разрешение, но с изричното позоваване на източника. Публикуваните оценки и коментари не следва да се считат за препоръка за вземане на определени инвестиционни решения.

ISSN 2367-4741

© Министерство на финансите, 2015 г.
Дирекция "Икономическа и финансова политика"

София 1000, ул. "Г. С. Раковски" 102
<http://www.minfin.bg/bg/page/872>
e-mail: secretary.evp@minfin.bg

Същност и методология на съставяне на ИИА

Индикаторът на икономическата активност (ИИА) има за цел да представи в обобщен вид текущото състояние на българската икономика, както и да оцени динамиката на дългосрочния и цикличния ѝ компоненти. Той е конструиран чрез динамичен факторен модел и е съставен от петнадесет макроикономически променливи, измерващи промените както във вътрешната, така и във външната икономическа среда. Брутният вътрешен продукт (БВП) е друг обобщаващ индикатор за икономическата активност в страната, като динамиката на ИИА и на БВП имат сходен характер през повечето периоди на наблюдение. Въпреки това е възможно в отделни периоди да се наблюдават различия, както по отношение на степента на промяната, така и по отношение на посоката на изменение на двата индикатора.

Като съставен индикатор, ИИА има редица предимства:

- Ако данните за променливите, от които е съставен ИИА, се ревизират, промяната на съставния индикатор е значително по-малка като размер от ревизията, направена в данните за БВ;
- Динамиката на БВП понякога се влияе от специфични за икономическите сектори фактори, които често са дискретни или временни по характер и затова не би следвало да се интерпретират като фактори, засягащи общата икономическа ситуация.

Разлагането на всеки времеви ред на общ и специфичен компонент позволява да се елиминира въздействието на временните и специфичните фактори, както и да се правят корекции за възможни грешки в измерването на дадена променлива.

ИИА е изчислен въз основа на динамичен факторен модел, приложен към набор от данни по тримесечия за 67 макроикономически времеви реда за бизнес ситуацията както в България, така и в международен аспект. Впоследствие броят на променливите, съставляващи индикатора, е намален на 15, като всяка променлива се използва с реалното ѝ изменение спрямо съответното тримесечие на предходната година. Променливите, съставляващи ИИА, са взети в текущия период или с лаг от един период, както следва (лагът е представен в скоби): БВП (0), индекс на промишлено производство (0), индекс на строителна продукция (0), индекс на оборота в търговията на дребно (0), общ бизнес климат (-1), осигуреност на промишленото производство с поръчки (-1), очаквания за заетостта в промишлеността (-1), очаквания за цените в промишлеността (-1), средна натовареност на производствените мощности (0), паричен агрегат М1 (0), лихвен процент по дългосрочни кредити в лева (-1), приходи от ДДС (0), индекс на цената на петрола (-1), индекс на международните цени на неенергийните суровини (-1) и БВП на ЕС-28 (-1).

Оценката на цикличния компонент на ИИА е направена, като са елиминирани:

- Дългосрочният компонент, като е използван филтърът на Ходрик-Прескот. Въпреки че разглежданият филтър е бил предмет на много дискусии, той все пак остава най-широко използваната техника за премахване на тренда в икономическите редове;
- Краткосрочният компонент, отчитащ колебания в рамките на една година и изчислен въз основа на плъзгаща се средна с прозорец от 4 периода.

Индикатор на икономическата активност в България през третото тримесечие на 2015 г.

През третото тримесечие на 2015 г. ИИА премина на отрицателна територия. Това беше свързано с цикличната позиция на българската икономика, която стана отрицателна за първи път от началото на 2014 г. В същото време, дългосрочният компонент се подобри до стойност, близка до 0, което е индикатор за постепенното възстановяване на потенциала за растеж на икономиката.

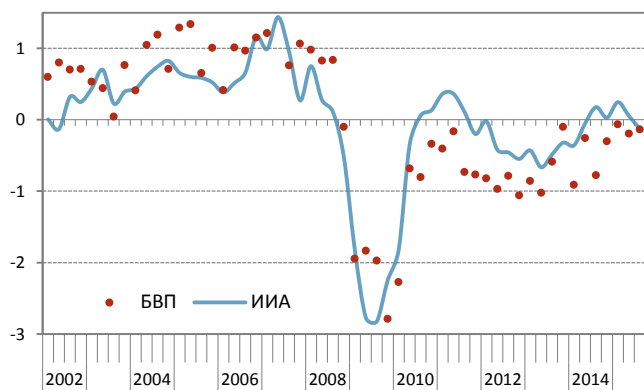
За разлика от ИИА, реалният растеж на БВП се ускори на годишна база до 3%¹ спрямо предходното тримесечие. Цикличното намаление на икономическия растеж на ЕС и неговото отражение върху индустриалната активност в страната имаха най-голямо влияние за влошаването на ИИА.

Краткосрочните показатели за вътрешната икономическа активност, включени в ИИА, също отбелязаха отрицателен принос.

Същевременно, годишните темпове на растеж и на износа, и на вноса на стоки и услуги се забавиха през третото тримесечие. Приносът на нетния износ за увеличението на БВП слабо се повиши в сравнение с предходните три месеца, но вътрешното търсене беше определящо за нарастването на БВП през разглеждания период, както по линия на крайните потребителски разходи, така и от страна на инвестициите.

Влошаването на ИИА през третото тримесечие на 2015 г. беше обусловено преди всичко от неблагоприятната динамика на икономическия цикъл в ЕС 28. Реалният растеж на БВП в ЕС 28 се ускори през второто тримесечие на 2015 г. на годишна база, но цикличната позиция на икономиките на основните търговски партньори на страната продължи да се влошава. Това доведе до понижение в оценките на предприемачите за бизнес климата в промишлеността, по-слаба осигуреност с поръчки и влошени очаквания за динамиката на заетостта и цените, като последните отбелязаха намаление на годишна база. Сигналите за забавяне на производствената активност през второто тримесечие на годината се материализираха в по-слабо натоварване на производствените мощности през третото тримесечие. Въпреки това, средното натоварване на производствения капацитет се запази на ниво, съпоставимо с това от средата на 2008 г., и подкрепи повишението в индекса на индустриално производство през третото тримесечие на годината. Реалният темп на растеж на индустриалната продукция обаче беше по-слаб в сравнение с предходните три месеца, за което най-голям принос имаха затрудненията в дейност *производство на*

ИИА и реален растеж на БВП*

* С цел постигане на сравнимост, данните за БВП са нормирани, като от стойността на показателя е извадена неговата средна и полученият резултат е разделен на стандартното отклонение.

Източник: МФ

¹ Сезонно неизгладени данни, изменение на годишна база, ЕСС 2010. Данните за БВП за предходните две тримесечия на 2015 г. са ревизирани към 4.12.2015 г., а за периода 1999-2014 г. – към 30.09.2015 г.

основни метали - в условията на продължаващо от края на 2014 г. намаление на цените на неенергийните суровини на международните пазари.

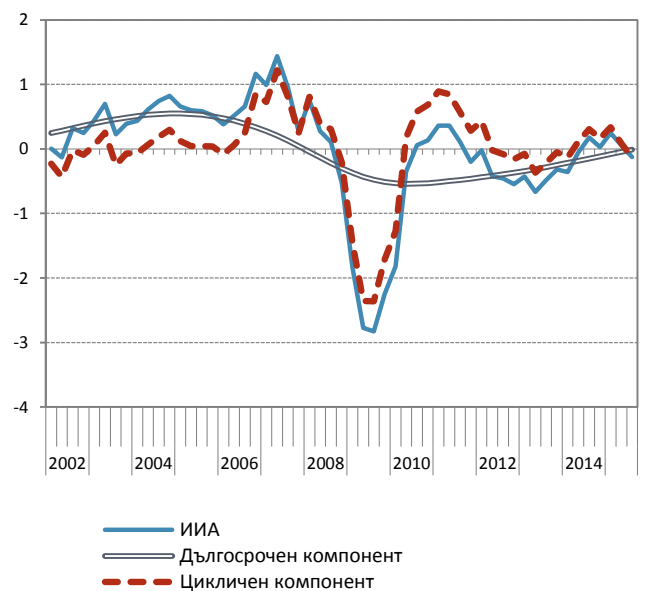
Сред променливите, включени в ИИА и отразяващи състоянието на вътрешната икономическа среда, с най-голямо влияние се характеризираха приходите от ДДС. През третото тримесечие на 2015 г. техният цикличен компонент продължи да се влошава и достигна отрицателна стойност, което беше повлияно и от влошаването на цикличното развитие при цената на петрола на международните пазари, следваща устойчиво низходящ тренд на годишна база от средата на 2014 г. насам. Динамиката на приходите от ДДС през третото тримесечие на 2015 г., на годишна база, беше повлияна от намалените постъпления от внос, докато приходите от сделки в страната и вътреобщностни придобивания ускориха нарастването си в сравнение с предходните три месеца на годината.

С влошаване на цикличната позиция се характеризираха и паричният агрегат М1, както и лихвеният процент по дългосрочни кредити в лева (включен в ИИА с период от едно тримесечие назад), но те имаха относително по-слабо отрицателно влияние върху динамиката на икономическата активност в страната през третото тримесечие на годината.

Краткосрочните индикатори за бизнес активността в строителството и търговията на дребно също допринесоха за намалението на цикличния компонент на ИИА. През третото тримесечие на 2015 г. индексът на строителната продукция продължи да се понижава на годишна база, обусловен от намалението при строителството на сгради, а в оборота в търговията на дребно по постоянни цени, за първи път беше отбелязан спад от второто тримесечие на 2013 г. насам.

За разлика от влошаването на цикличните компоненти на включените в ИИА променливи, при дългосрочните компоненти се наблюдаваше подобрене и в резултат дългосрочният компонент на ИИА се повиши до стойност, близка до 0. Това е индикатор за постепенното възстановяване на потенциала за растеж на икономиката, след като дългосрочната ѝ позиция се характеризираше с отрицателни стойности от средата на 2008 г. до началото на 2015 г.

ИИА по компоненти

Източник: МФ

Степен на синхронизираност на българския бизнес цикъл с този на еврозоната

Оценките за степента на зависимост на цикличните колебания в България и бизнес цикъла на еврозоната, представен чрез индикатора €-coin² показваха, че промените във външната конюнктура се отразяват най-силно върху българската икономика със закъснение от средно две тримесечия. Коефициентът на корелация за периода от първо тримесечие на 2001 г. до трето тримесечие на 2015 г. възлезе на 0.87, с лаг от два периода.

Текущата отрицателна циклична позиция на ЕАИ следваше отчетените ниски стойности на водещия индикатор за еврозоната в края на 2014 и началото на 2015 г. През разглеждания период беше отчетено забавяне в индустриалното производство, което намери отражение в забавяне на активността на експортно-ориентираните дейности в българската икономика. След като ограничаващото влияние на този фактор постепенно отслабна, през второто тримесечие на 2015 г. бизнес цикълът в еврозоната отново навлезе във фаза на възходящо развитие, а това дава положителен сигнал за възстановяване на бизнес цикъла и у нас през следващите тримесечия до края на годината, като се има предвид високата степен на зависимост на икономическата активност в България от тази на еврозоната.

През третото тримесечие на 2015 г. индикаторът €-coin достигна най-високата си стойност за периода от средата на 2011 г. насам, което се обуславяше от активизирането на външната търговия в страните от еврозоната. През октомври и ноември 2015 г. се наблюдаваше слабо забавяне в развитието на разглеждания показател, като основният ограничаващ фактор бе свързан с все още ниската инфлация. Въпреки това, неговата стойност остана висока, в съответствие с подобряване на доверието на фирмите и домакинствата. От тази гледна точка, очакванията за развитието на бизнес цикъла у нас през последното тримесечие на 2015 г. и началото на 2016 г. остават положителни. ●

Оценени циклични колебания в еврозоната и България

Източник: CERP, МФ

² Данни и подробни обяснения за методологията на съставяне на индикатора на бизнес цикъла за еврозоната „€-coin“ са достъпни на <http://eurocoin.cepr.org>. Тъй като този индикатор е месечен, данните за него са осреднени, за да може да се сравнява с ИИА, който е с тримесечна честота. Също така, индикаторът „€-coin“ изключва само краткосрочните (сезонните) колебания в икономическата активност в еврозоната и за да бъде съпоставим с ИИА беше необходимо да бъде премахнат дългосрочният тренд във времеви ред с филтър на Ходрик и Прескот.